Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri

Dr. Belgin BAĞRIAÇIK

Vizetek
Yayıncılık

Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri

Dr. Belgin BAĞRIAÇIK

ISBN: 978-625-382-565-2
E-ISBN: 978-625-382-566-9
DOI: 10.54637/vizetek.9786253825669

Copyright © Vizetek
Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketine aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.
Bu kitap, basılı ve elektronik (e-kitap) formatlarında yayımlanmaktadır.
Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazar(lar)ına aittir.

Yayın Tasarımcısı / Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI
Kapak Tasarımı: Uzman Dilşad ERGEN
Dil Redaktör: Dr. Bülent Aytok ÖZALTIOK
Dizgi & Mizanpaj: Ahmet TUNÇDEMİR
Baskı: Ankara | Ekim, 2026

Vizetek
Yayıncılık

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA
Tel.: (0312) 482 00 11
Web: www.vizetek.com.tr
E-mail: vizetekyayincilik@gmail.com
Yayıncı Sertifika No: 41575

Beni üstün yetenekliler alanına taşıyan yolun ilk ışığı olan, tepkileri ve gelişimiyle bana bambaşka bir dünyayı gösteren canım kızım **Eylül**'e; sabrı, merakı ve sevgi dolu kalbiyle bu yolculuğun her anını güzelleştiren canım oğlum **Eymen**'e sonsuz teşekkürler… Siz hem anneliğimin hem de akademik yolculuğumun en kıymetli ilhamısınız.

ÖN SÖZ

Müzik eğitiminde üzerinde sıkça durduğumuz, ancak anlamı konusunda her zaman aynı açıklıkla uzlaşamadığımız kavramlardan biri yetenektir. Bir öğrencinin işitme ve ritim becerilerini, öğrenme hızını, müzikal yorumunu ve çalgısındaki gelişimini değerlendirmek, onun müzikal özellikleri hakkında önemli bilgiler verir. Bununla birlikte, gözlemlediğimiz bu özelliklerden hareketle öğrencinin müzikal potansiyeline ilişkin ne ölçüde doğru bir yargıya ulaştığımız sorusu üzerinde düşünmek gerekir.

Müzik eğitimi alanında uzun yıllardır çalışan bir akademisyen olarak, yetenek kavramının yalnızca kuramsal tartışmaların değil, eğitim uygulamalarımızın da merkezinde bulunduğunu düşünüyorum. Öğrenci seçerken veya bir performansı değerlendirirken yeteneğe ilişkin belirli kabullerden hareket ederiz. Oysa bir öğrencinin müzikal becerileri diğerlerinden daha hızlı öğrenmesi, üstün müzik yeteneğine sahip olduğunu söylemek için yeterli midir? Ya da bir değerlendirmede beklenen performansı gösterememesi, potansiyelinin sınırlı olduğu anlamına mı gelir? Bu sorular, müzikal yeteneğin yalnızca gözlenen performansla açıklanamayacağını; bireysel özelliklerin, öğrenme yaşantılarının ve gelişim süreçlerinin birlikte ele alınması gerektiğini hatırlatmaktadır.

Dr. Belgin Bağrıaçık'ın Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri başlıklı kitabını değerli bulmamın nedenlerinden biri, okuyucuyu bu sorular üzerinde düşünmeye yöneltmesidir. Eser, üstün müzik yeteneğinin tarihsel süreçte nasıl anlamlandırıldığını, yetenek ve üstün yetenek kavramları arasındaki ayrımları, farklı kuramsal yaklaşımları ve müzikal gelişimi etkileyen değişkenleri birlikte ele almaktadır. Bu tarihsel ve kavramsal yaklaşım, günümüzde benimsediğimiz yetenek ölçütlerinin de sorgulanabilir olduğunu göstermektedir.

Müzik yeteneğinin ölçülmesi ve değerlendirilmesi, bu tartışmanın önemli bir boyutudur. Bilimsel açıdan nitelikli bir ölçme aracının, ölçülmesi amaçlanan özelliğin açık bir tanımına ve gerekçelendirilmiş kuramsal temellere dayanması beklenir. Özellikle müzik alanındaki özel yetenek sınavlarında, elde edilen sonuçların öğrencinin gelecekteki bütün müzikal gelişimini açıklayan kesin hükümler olarak görülmemesi gerekir. Türkiye'de müzik yeteneğinin belirlenmesine yönelik çalışmalar bulunmakla birlikte, üstün müzik yeteneğinin kavramsal temellerini, gelişimsel özelliklerini ve

değerlendirme ölçütlerini birlikte ele alan yeni araştırmalara ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Türk müziğinde makamsal algı ve usul temelli ritmik örgütlenme gibi özelliklerin yetenek değerlendirmelerinde nasıl temsil edildiği de bu bağlamda üzerinde durulması gereken bir konudur. Ülkemizin müzik eğitimi birikiminden hareketle yürütülecek çalışmaların, yeteneğin belirlenmesine ilişkin bilimsel tartışmalara katkı sağlayacağına inanıyorum.

Bir kitabın ön sözünü yazmak, hele ki yazarı akademik yetişme sürecine tanıklık ettiğiniz bir araştırmacıysa, yalnızca eserin konusunu değerlendirmekten ibaret değildir. İnsanı kendi akademik yaşamına, öğretmenliğine ve danışmanlık anlayışına da götürür. Bir akademisyenin yetişme sürecine danışmanı olarak eşlik etmek, yalnızca bir araştırmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen sürece tanıklık etmek değildir. Asıl değerli olan, araştırmacının zaman içerisinde kendi sorularını üretmeye, yerleşik kabulleri sorgulamaya ve çalıştığı alanı kendi kavramsal çerçevesi içerisinde yeniden düşünmeye başlamasını izlemektir.

Dr. Belgin Bağrıaçık'ın doktora süreci, benim için bu düşüncelerin somut karşılığını bulduğu akademik deneyimlerden biridir. Lisans ve yüksek lisans eğitimini müzik eğitimi alanında tamamlayan Dr. Bağrıaçık, doktora eğitimini özel eğitim alanında, üstün yetenekliler üzerine sürdürdü. Bu disiplinler arası süreçte, özel eğitim ve üstün yetenekliler alanındaki tez danışmanı olan değerli meslektaşım Prof. Dr. Serap Emir ile birlikte görev yaptım. Ben de müzik eğitimi alanında ikinci tez danışmanı olarak doktora çalışmasının başından itibaren sürece katıldım ve Dr. Bağrıaçık'ın akademik gelişimini yakından izleme fırsatı buldum.

Ne yazık ki Serap Hocamızı, Dr. Bağrıaçık'ın doktora tez savunmasından kısa bir süre önce kaybettik. Kendisini burada saygı ve rahmetle anıyorum. Birlikte çalıştığımız dönemde zaman zaman Dr. Bağrıaçık'ın araştırmaları ve akademik gelişimi üzerine sohbet ederdik. Özellikle başladığı işi sürdürme konusundaki kararlılığı ve çalışmalarını geliştirme çabası dikkat çekiciydi. Yaptığımız sohbetlerde, bu kararlı tutumun onun kişilik özellikleriyle de yakından ilişkili olduğu konusunda benzer düşünceler taşıdığımızı hatırlıyorum. Dr. Belgin Bağrıaçık'ın ulusal ve uluslararası akademik ortamlarda çalışmalarını paylaşmaya gösterdiği özen, aldığı dönütleri değerlendirmesi ve bilimsel üretimini geliştirmeye açık olması da dikkatimi çeken özelliklerindendi. Bugün bu kitabı okurken, o dönemde

gözlemlediğimiz kararlılığın ve bilimsel üretme isteğinin sürdüğünü görmek benim için ayrıca anlamlıdır.

Akademik yaşamda bir öğrencinin yetişmesine katkıda bulunmak, birden fazla akademisyenin emeğini ve düşünsel desteğini gerektirebilir. Dr. Bağrıaçık'ın doktora eğitimini de böyle bir ortak emeğin ürünü olarak görüyorum. Danışmanlık sürecinde önemli olan, öğrenciye her sorunun yanıtını vermekten çok, onun kendi bilimsel yargılarını oluşturmasına katkıda bulunabilmektir. Müzik öğrencisinin gelişiminde öğrenme süreci ve sanatsal bağımsızlık nasıl önem taşıyorsa, araştırmacının yetişmesinde de bilgiyi sorgulama ve yeni bilgi üretme becerisi aynı ölçüde önemlidir.

Dr. Belgin Bağrıaçık'ın bu eserinin, müzik eğitimi ve üstün yeteneklilik alanlarında çalışan akademisyenlere, araştırmacılara, öğretmenlere ve lisansüstü öğrencilere yararlı bir düşünme zemini sunmasını diliyorum. Bilimsel yaşamda bazı çalışmalar bize yeni bilgiler kazandırır; bazıları ise bildiğimizi düşündüğümüz konulara yeniden bakmamızı sağlar. Bu kitabın, üstün müzik yeteneğine ilişkin yeni soruların sorulmasına ve eğitim uygulamalarının daha sağlam kavramsal temeller üzerinde düşünülmesine katkıda bulunmasını temenni ediyorum.

Prof. Dr. Ahmet Serkan ECE

Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi- 10.10.2026

ÖN SÖZ

Üstün müzik yeteneği, uzun yıllardır müzisyenlerin, eğitimcilerin, psikologların ve ailelerin ilgisini çeken bir olgudur. Erken yaşlardan itibaren seslere karşı olağanüstü duyarlılık, dikkat çekici bir müzikal bellek, ileri düzeyde teknik beceriler veya istisnai bir yaratıcı potansiyel sergileyen çocuklar, doğal olarak hayranlık uyandırmaktadır. Bununla birlikte, bu tür yeteneklere ilişkin anlayışımız zamanla önemli ölçüde değişmiştir. Geçmişte kolaylıkla doğuştan gelen yeteneğe, hatta "deha" kavramına atfedilen bu özellikler, günümüzde bireysel potansiyel özellikler, eğitim süreçleri ve fırsatları, süreklilik gösteren çalışma, aile ve sosyal çevre, motivasyon, yaratıcılık ve kültürel bağlam arasındaki çok daha karmaşık ilişkiler çerçevesinde ele alınmaktadır.

Dr. Belgin Bağrıaçık'ın Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri adlı eseri, bu tartışmaya önemli bir noktada katkı sunmaktadır. Kitap, üstün müzik yeteneğini yalnızca tanımlanabilen ve ölçülebilen, değişmez bir bireysel özellik olarak değerlendirmek yerine, gelişimsel bir olgu olarak ele almaktadır. Bu yaklaşım, dikkatimizi yalnızca çocuğun sahip olduğu yeteneklere değil, aynı zamanda bu yeteneklerin fark edilmesini, desteklenmesini ve geliştirilmesini mümkün kılan koşullara yöneltmesi bakımından özellikle değerlidir.

Kitabın en önemli katkılarından biri, kültürel boyuta verdiği önemdir. Üstün müzik yeteneği belirli algısal, bilişsel ve biyolojik temellere dayanabilmekle birlikte, üstün müzik yeteneğinin tanınma, değer görme ve geliştirilme biçimleri toplumlar arasında farklılıklar göstermektedir. Her müzik kültürü, müzisyenlik anlayışına ilişkin kendine özgü beklentiler geliştirmekte; dolayısıyla müzikal mükemmeliyeti ve sıra dışı yetenekleri tanımlamak için farklı ölçütler oluşturmaktadır.

Örneğin Batı klasik müziği geleneğinde tarihsel olarak teknik doğruluk, nota okuma, yorumlama ve bireysel icra becerilerine önemli ölçüde vurgu yapılmıştır. Buna karşılık, farklı müzik geleneklerinde doğaçlama, ritmik karmaşıklık, işiterek öğrenme, kolektif müzik yapma süreçlerine katılım veya müzikal belleğin korunması ve aktarılması daha merkezi bir konumda bulunabilmektedir. Türk makam müziği bağlamında ise mikrotonal farklılıklara yönelik duyarlılık, usul bilgisi, taksim yapabilme becerisi ve meşk geleneği aracılığıyla kazanılan müzikal birikim, Batı tonal müziğinden

türetilen ölçütlerle her zaman yeterli biçimde değerlendirilemeyecek ileri düzey müzisyenlik yeterliklerini temsil etmektedir.

Bu farklılıklar yalnızca kuramsal düzeyde kalmamakta, uzmanlaşmış müzik eğitimi açısından doğrudan sonuçlar doğurmaktadır. Müzikal yeteneği tanımlamak için kullandığımız ölçütler, hangi çocuğun üstün yetenekli olarak belirleneceğini kaçınılmaz biçimde etkilemektedir. Bu belirleme süreci ise hangi çocuğun özelleştirilmiş eğitim, teşvik, maddi destek ve gelişim fırsatlarına erişebileceğini şekillendirmektedir. Bir çocuk olağanüstü müzikal potansiyele sahip olsa bile, eğitim sistemi bu potansiyelin kendisini ifade ettiği özgün müzik dilini tanıyamadığında söz konusu yetenek fark edilmeyebilir.

Bu durum, Batı klasik müziği eğitiminin makam müziği, halk müziği gelenekleri, sözlü ve işitsel aktarım biçimleri ve çağdaş müzik uygulamalarından oluşan son derece zengin bir kültürel mirasla bir arada varlığını sürdürdüğü Türkiye açısından özellikle önemlidir. Dolayısıyla bu bağlamda üstün müzik yeteneğine ilişkin anlamlı bir kavrayışın; dinleme, öğrenme, icra etme, hatırlama, doğaçlama ve yaratma süreçlerinin farklı biçimlerini kapsayacak genişlikte olması gerekmektedir. Bu yönüyle Bağrıaçık'ın ele aldığı tartışma, yeteneğin belirlenmesinin ötesine geçerek eğitimde hakkaniyete ilişkin önemli bir sorunu gündeme getirmektedir: Belirli bir müzik sistemine aşina olmakla, müzikal potansiyeli birbirine karıştırmamaya dikkat etmeliyiz.

Üstün müzik yeteneğinin geliştirilmesi, beraberinde önemli bir etik sorumluluk da getirmektedir. Nitekim bu konu, üstün yeteneklilerin eğitiminde üzerinde çok daha fazla durulması gereken bir boyuttur. Bir çocuğun olağanüstü düzeyde yetenekli olduğunun belirlenmesiyle birlikte, onun çevresindeki yetişkinler -ebeveynler, öğretmenler, yöneticiler ve diğer uzmanlar- uzun vadeli sonuçlar doğurabilecek kararlar almaya başlamaktadır. Müzik alanında üstün yetenekli bir çocuğun potansiyelini gerçekleştirmesine yardımcı olma isteği hem anlaşılır hem de gereklidir. Bununla birlikte, mükemmeliyete ulaşma çabası, geliştirmeye çalıştığımız potansiyelin sahibi olan bireyi gözden kaçırmamıza hiçbir zaman neden olmamalıdır.

Üstün yetenekli bir çocuk, her şeyden önce bir çocuktur. Bu yalın ilke, son derece önemli sonuçlar içermektedir. Daha güç eserlerden oluşan bir repertuvar, daha uzun çalışma saatleri, yarışmalar, halka açık konserler, saygın öğretmenlerle çalışma ve uluslararası fırsatlar, uygun biçimde

sunulduklarında müzikal gelişime olumlu katkılarda bulunabilir. Ancak başarı, çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal iyi oluşunun önüne geçmeye başladığında, bütün bu unsurlar aynı zamanda birer baskı kaynağına dönüşebilir.

Bu nedenle üstün yetenekli çocuklara yönelik etik rehberlik, dengeli bir yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Disiplin, merakı köreltmeden geliştirilmelidir. Yüksek performans standartları teşvik edilirken çocuklara, kendi değerlerinin kusursuz bir performans sergilemelerine bağlı olduğu düşüncesi aşılanmamalıdır. Aileler aşırı kontrolcü bir tutum benimsemeden çocuklarına yapılandırılmış bir destek sunabilmeli; öğretmenler ise kaygı ve tükenmişliği mükemmeliyete ulaşmanın kaçınılmaz bedelleri olarak göstermeden öğrencilerini gelişmeye teşvik edebilmelidir. Çocukların ayrıca dinlenmeye, arkadaşlık ilişkilerine, oyuna, müzik dışındaki ilgi alanlarına ve kendi müzikal yaşamları üzerinde giderek artan bir özerklik geliştirmeye ihtiyaçları vardır.

Bağrıaçık, gelişimin bu boyutlarına özellikle duyarlı bir yaklaşım sergilemektedir. Kitap, müzik eğitiminin başarısının yalnızca bir çocuğun hızlı ilerleme göstermesi veya giderek daha güç eserleri seslendirebilmesiyle değerlendirilemeyeceğini hatırlatmaktadır. Bu gelişimin niteliği ve sürdürülebilirliği de en az ulaşılan performans düzeyi kadar önemlidir. Performans kaygısı, uyum bozucu mükemmeliyetçilik, fiziksel zorlanma, aşırı karşılaştırma, başarısızlık korkusu ve üstün yetenekli bir çocuğun kimliğinin bütünüyle müzikal başarı etrafında şekillenmesi, yetişkinlerin geliştirmeye çalıştığı potansiyelin bizzat kendisini olumsuz etkileyebilir.

Burada, üstün yetenekli bir çocuğun kendi hedeflerini desteklemek ile yetişkinlerin beklenti ve tutkularını çocuğa yüklemek arasında önemli bir ayrım bulunmaktadır. Ebeveynler ve öğretmenler, özellikle gelişimin erken dönemlerinde, olağanüstü yeteneklerin gelişmesinde kuşkusuz belirleyici roller üstlenmektedir. Ancak onların sorumluluğu, çocuğun gelecekte ne olması gerektiğini önceden belirlemek değildir. Asıl sorumlulukları; bilgi, fırsat, yapılandırılmış destek, teşvik ve güven ortamı sağlayarak genç müzisyenin zaman içerisinde bağımsız bir sanatsal kimlik geliştirmesine olanak tanımaktır. Amaç yalnızca başarılı bir icracı yetiştirmek değil, müzikle sağlıklı, yaratıcı ve anlamlı bir ilişkiyi yaşamı boyunca sürdürebilecek bir bireyin gelişimini desteklemek olmalıdır.

Bu sorumluluk, ailelerin ve öğretmenlerin ötesinde eğitim kurumlarını ve kamu politikalarını da kapsamaktadır. Müzikal potansiyel ve yetenek, eşit koşullar altında ortaya çıkmamaktadır. Coğrafi konum, sosyoekonomik koşullar, müzik çalgılarına ve nitelikli öğretmenlere erişim, toplumsal cinsiyete ilişkin beklentiler, ailelerin sahip olduğu kaynaklar ve kurumsal eğitim olanaklarına ilişkin bilgi düzeyi, bireysel potansiyelin görünür hâle gelip gelmemesini etkileyen unsurlar arasındadır. Bu nedenle, üstün yeteneklilerin eğitiminde hakkaniyeti esas alan bir sistem, yalnızca hâlihazırda en yüksek performans düzeyini sergileyen çocukları seçmekle yetinmemelidir. Aynı zamanda çocukların değerlendirme aşamasına ulaşıncaya kadar yararlanabildikleri fırsatların farklılığını da göz önünde bulundurmalıdır.

Bu noktada Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri adlı eserin yayımlanması, Türkiye açısından özel bir önem kazanmaktadır. Türkiye, konservatuvarların, uzmanlaşmış okulların ve kurumların gelişimi ile Cumhuriyet döneminde hayata geçirilen önemli devlet girişimlerini de kapsayan, olağanüstü sanatsal yeteneklerin belirlenmesi ve eğitilmesi konusunda köklü bir geçmişe sahiptir. Uluslararası alanda tanınan Türk müzisyenlerin deneyimleri de olağanüstü potansiyelin nitelikli eğitim, özverili öğretmenler, aile desteği, kurumsal olanaklar ve süreklilik gösteren kamu yatırımlarıyla buluştuğunda nelerin mümkün olabileceğini ortaya koymaktadır.

Bununla birlikte, uygulamaların güçlü bir kavramsal ve bilimsel temele dayanması gerekmektedir. Türkiye'de üstün müzik yeteneği konusunu böylesine kapsamlı bir çerçevede bir araya getiren, alanındaki ilk kitap olma niteliğini taşıyan bu eser, alana önemli bir katkı sunmaktadır. Kitap, uluslararası kuramları ve güncel araştırmaları Türkiye'nin eğitim tarihi, kurumsal deneyimi ve kendine özgü müzik kültürüyle ilişkilendirmektedir. En az bunun kadar önemli bir başka yönü ise söz konusu bilgiyi, bu tartışmanın ulaşmayı amaçladığı eğitimcilerin, öğrencilerin, ailelerin, müzisyenlerin ve diğer okurların dili olan Türkçede erişilebilir kılmasıdır.

İngilizcenin uluslararası araştırmalarda baskın ortak iletişim dili hâline geldiği günümüzde, bilimsel bilginin ulusal diller aracılığıyla aktarılmasının önemi göz ardı edilmemelidir. Araştırmalar yalnızca uluslararası düzeyde dolaşıma girdiklerinde değil, aynı zamanda ürettikleri bilgiyi uygulamaya

dönüştürebilecek topluluklar açısından erişilebilir olduklarında da gerçek değerlerine ulaşmaktadır. Bu bakımdan kitabın katkısı, bilimsel bilginin yaygınlaştırılması açısından da önem taşımaktadır. Eser, uluslararası akademik literatürde uzmanlaşmış bir alanın bilgi birikimini, daha geniş kesimler tarafından anlaşılabileceği, tartışılabileceği ve uygulanabileceği dilsel ve kültürel bir bağlama taşımaktadır. Daha da önemlisi, üstün müzik yeteneğine ilişkin tartışmaları, olağanüstü yetenekli icracı imgesinin ötesine taşımaya teşvik etmektedir.

Üstün müzik yeteneği; potansiyeli, yaratıcılığı, motivasyonu, öğrenmeyi, kültürü, fırsatları ve insan gelişimini kapsayan çok boyutlu bir olgudur. Dolayısıyla bu olgunun anlaşılması, müzisyenlerin ve öğretmenlerin birikim ve deneyimlerinin yanı sıra müzik eğitimi, psikoloji, sinirbilim, pedagoji, sosyoloji ve kültürel çalışmalar gibi farklı disiplinlerin katkılarını gerekli kılmaktadır. Bu farklı bakış açılarını bir araya getirmesi, kitabın güçlü yönlerinden birini oluşturmaktadır.

Sonuç olarak sorumluluğumuz, yalnızca üstün müzik yeteneğine sahip çocukları belirlemekten ibaret değildir. Asıl sorumluluğumuz, çocukların kendileri de arzu ettikleri takdirde, sahip oldukları potansiyeli çocukluklarını, bireyselliklerini, kültürel kimliklerini ve insani iyi oluşlarını göz ardı etmeden geliştirebilecekleri koşulları oluşturmaktır. Mükemmeliyet ile özen ve duyarlılık, hiçbir zaman birbiriyle çatışan eğitimsel hedefler olarak değerlendirilmemelidir. Aksine, en ideal koşullarda bu iki yaklaşım birbirini desteklemekte ve güçlendirmektedir.

Dr. Belgin Bağrıaçık'ın Üstün Müzik Yeteneğinin Kavramsal Temelleri adlı eseri, bu sorumluluklar üzerine Türkiye'de ve uluslararası düzeyde düşünmek için önemli bir temel sunmaktadır. Kitabın yeni araştırmaları teşvik etmesini, eğitim uygulamalarına ve politikalarına katkıda bulunmasını ve eğitimciler, araştırmacılar, müzisyenler, aileler ile genç müzik yeteneklerinin gelişiminden sorumlu olanlar arasında anlamlı tartışmalara zemin hazırlamasını diliyorum.

Dr. Guadalupe LÓPEZ-ÍÑIGUEZ

Helsinki, 7 Ekim 2026

İÇİNDEKİLER

I

Tarihsel Perspektif

Geçmişten Günümüze Üstün Müzik Yeteneği

1.1. Antik Yunan'dan Rönesans'a: Platon'un Müzik ve Eğitim Görüşleri Bağlamında Üstün Müzik Yeteneğinin Tarihsel Kökenleri 1

1.2. 19. ve 20. Yüzyılda Üstün Müzik Yeteneği 23

1.3. Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi Üstün Müzik Yeteneği 61

II

Üstün Müzik Yeteneği Nedir?

2.1. Yetenek, Üstün Yetenek ve Dâhilik Kavramlarının Ayrımı 71

2.2. Gardner'ın Çoklu Zekâ Kuramı ve Müzikal Zekâ 75

2.3. Gagné'nin DMGT Modeli Çerçevesinde Müzikal Yetenek 79

2.4. Renzulli'nin Üç Halka Kuramının Müzik Alanına Yansımaları 85

2.5. Doğuştan Gelen Potansiyel mi, Gelişimsel Süreç mi? 91

2.6. Üstün Müzik Yeteneği ile Erken İlgi/Yoğun İlgi Farkı 95

2.7. Mitler ve Yanlış İnanışlar:
Üstün Müzik Yeteneği Hakkında Bilimsel Gerçekler 100

2.8. Kültürler Arası Kavramsallaştırmalar 105

III

Üstün Müzik Yeteneğini Etkileyen Faktörler

3.1. Genetik ve Biyolojik Temeller 111

3.2. Erken Çocukluk Çevresi ve Aile Dinamikleri 118

3.3. Sosyoekonomik Koşulların Rolü 133

3.4. Kültürel Bağlam ve Yerel Müzik Gelenekleri 143

3.5. Öğretmen Niteliği ve Pedagojik Yaklaşımlar 158

3.6. Teknoloji ve Dijital Çağın Etkisi 175

3.7. Toplumsal Cinsiyet Rolleri ve Müzikal Kariyer 186

3.8. Motivasyon, Yaratıcılık ve Duygusal Faktörler 195

Kaynakça 218

I

TARİHSEL PERSPEKTİF
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÜSTÜN MÜZİK YETENEĞİ

1.1. Antik Yunan'dan Rönesans'a: Platon'un Müzik ve Eğitim Görüşleri Bağlamında Üstün Müzik Yeteneğinin Tarihsel Kökenleri

Üstün müzik yeteneği kavramı, modern psikoloji ve eğitim bilimlerinde bireysel farklılıklar, yüksek performans, yaratıcılık, öğrenme hızı ve gelişimsel potansiyel gibi ölçütlerle açıklanmaktadır. Bununla birlikte Antik Yunan'dan Rönesans'a uzanan tarihsel dönemde "üstün müzik yeteneği" bugünkü anlamıyla tanımlanmış bağımsız bir psikolojik kategori değildir. Antik ve Ortaçağ kaynaklarında müzikal üstünlük tek bir psikolojik kategori altında açıklanmaz; farklı metinlerde doğal yatkınlık ve beceri, tanrısal esin, hafıza ve ses özellikleri, ritim ve harmonia bilgisi, eğitimle biçimlenen karakter, kuramsal bilgi ve icra yetkinliği gibi unsurlar farklı ağırlıklarda öne çıkar (Raffa, 2020; Rutherford, 2020; Pelosi, 2020; Power, 2022; Borghetti, Hatzikiriakos, 2024). Bu nedenle geçmiş dönemleri incelerken modern "üstün yetenekli birey" kavramını doğrudan Antik Yunan'a veya Ortaçağ'a yansıtmak anakronik olabilir. Antik düşünürler bireyler arasındaki müziksel beceri farklılıklarını tanımış olsalar da temel ilgileri modern anlamda psikometrik bir yetenek ölçümü geliştirmekten çok müziğin karakter, eğitim, duygular, yurttaşlık, siyasal düzen ve dinsel yaşam içindeki işlevlerini açıklamaktı (Raffa, 2020; Pelosi, 2020; Power, 2022; Bellia, 2023). Müzik yeteneği, bireyin özel başarısından önce toplumun düzeni ve iyi insan yetiştirme amacıyla ilişkilendiriliyordu.

Antik Yunan'da müzik yalnız seslerin düzenlenmesi anlamına gelmiyordu. *Mousikē* kavramı şiir, dans, şarkı, söz, ritim ve kimi zaman bedensel hareketi kapsayan geniş bir kültürel alanı ifade ediyordu. Bu nedenle müzik eğitimi de yalnız çalgı tekniği veya ses eğitimi olarak görülmüyordu. Müzik, bireyin ruhunu biçimlendiren, duygularını düzenleyen ve onu yurttaşlığa hazırlayan temel bir *paideia* aracıydı (Murray, Wilson, 2004; Stamou, 2002). Platon'un müziğe ilişkin görüşleri bu tarihsel çizgide merkezi bir yere sahiptir. Platon,